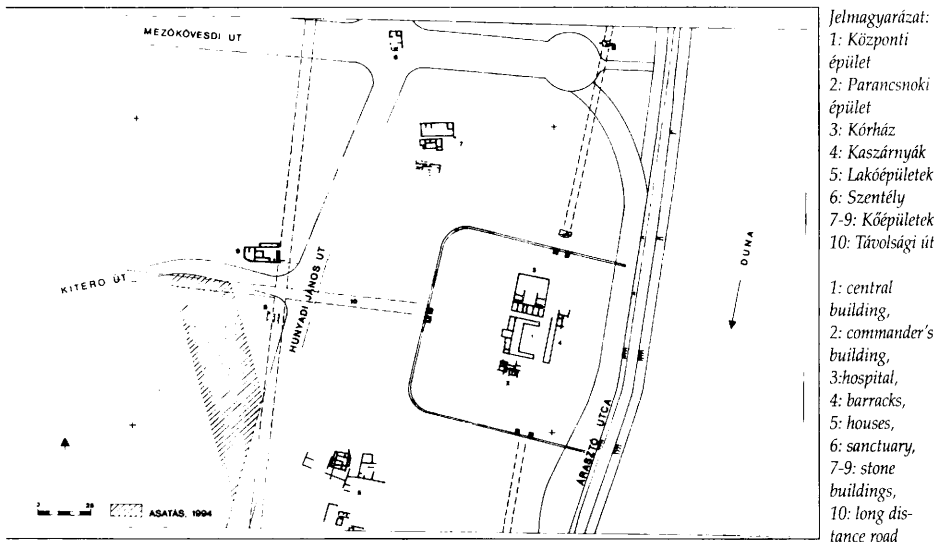


## Az albertfalvi auxiliaris tábor vicusának 1994. évi feltárása

A BTM Aquincumi Múzeumának 1994.évi ásatási tevékenysége érintette Budapest XI. kerületének déli részét, Albertfalvát is. Ez a terület közel fél évszázada régészetileg és műemlékileg védett. /Műv. Min: 8630-80305/55 és az OMF 2238/1973.sz. határozatok alapján/. Az albertfalvi védett terület jelenleg beépítetlen mező, amelyet északon a Mezőkövesdi út, nyugaton a vasút, keleten a Duna, délen a régi albertfalvi temető határol. Aquincum és Nagytétény között Albertfalván már az 1940-es években egy árvízvédelmi gát építé-

## 1994 excavations at the vicus of the Albertfalva auxiliary fort

The excavation activities of the Aquincum Museum branch of the Budapest History Museum effected the southern part of Budapest's XI district. This area has been protected from the point of view of archaeology and monuments for almost half a century. (based on resolutions 8630-80305/55 of the Cultural Ministry and OMF 2238/1973 of the Ancient Monuments Protectorate). At present, the protected territory in Albertfalva is composed of empty fields bounded on the north by Mezőkövesdi street, the railway line on the west, the Danube river on the east



1. kép

se során előkerült a pannoniai limeshez tartozó fontos római kori tábor, a körülötte kialakult római településsel együtt (1. kép). Antik nevét nem ismerjük.

A korábbi ásatások eredményei szerint (NAGY T., Budapest Története.I.köt.Bp.1973. 83-184.) a rómaiak I. Claudius császár (Kr. u. 41-54.) alatt egy 500 fős lovascapatot */ala quinquenaria/* helyeztek Albertfalvára, ahol egy palánktábor épült. Traianus alatt (Kr. u.98-117.) ezt kőtáborrá alakították át és a területét megnagyobbították, mert egy lovasezred */ala militaria/* került ide. Az új tábor mérete 190x210 méter volt. A táborból a korábbi ásatások feltárták a védművek részleteit: vizesárokot */fossae/*, kapukat, tornyokat, stb., a központi és parancsnoki épületet */principia, praetorium/*, a kaszárnyák és a kórház maradványait. A tábor körüli telep mérete 720.000 négyzetméter, amely Aquincum után Budapest legnagyobb összefüggő római települése. A településből tornácok, falfestményekkel ellátott lakóházakat, terrazopadlós fürdőt, szentélyeket, a limesút egy szakaszát újtállomással, gazdasági jellegű épületeket, fazekas, fémfeldolgozó és tímárműhelyeket találtak meg.

Az albertfalvi katonai településen az 1. század második felétől több építési periódus maradványai maradtak fent. A tábor és környéke véglegesen a 3. század közepén pusztult el.

and the old Albertfalva cemetery to the south. An important Roman fort belonging to the Pannonian limes, together with the surrounding Roman settlement that developed around it, was uncovered in the 1940's between Aquincum and Nagytétény during the course of the construction of a floodwater dam (Figure 1).

Based on the results of earlier excavations (T. NAGY, The History of Budapest, Volume I., Budapest 1973: 83-184), under the reign of Claudius the First (A. D. 41-54), the Romans stationed a 500 man cavalry unit (*ala quinquenaria*) at Albertfalva where a timber fort was constructed. During the period of Traian (A. D. 98-117) this was turned into a stone built fort, its area significantly expanded, as the result of the major cavalry unit (*ala militaria*) stationed here. The new fort measured 190 by 210 m. Excavations revealed remains of ditches (*fossae*), gates, gatehouses, the central building and headquarters (*principia, praetorium*), barracks and a hospital. The settlement around this fort, which was the second largest after Aquincum within the area of Budapest, covered 720,000 square meters. Features recovered from the area of this settlement included houses with verandas and wall paintings, a bath with terrazzo floors, sanctuaries, a section of the limes road with a road station, buildings having a economic function as well as workshops of potters, blacksmiths and tanners. From the second half of the A.



2. kép

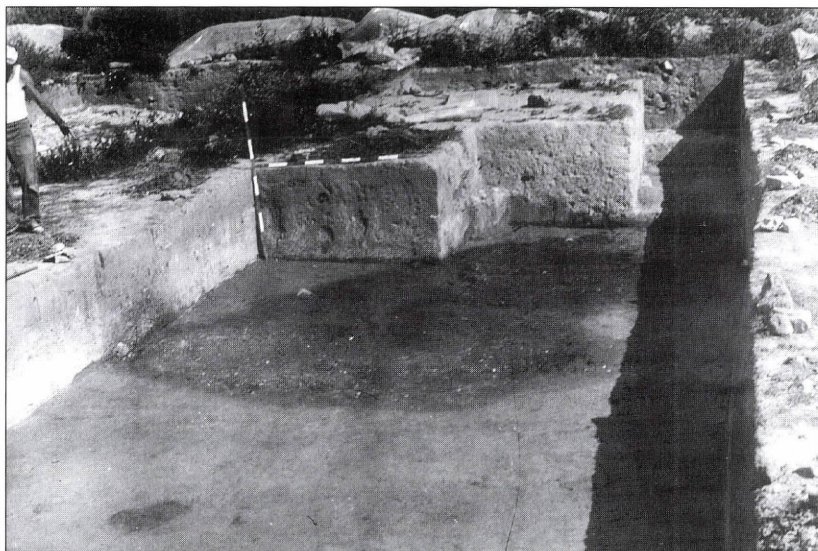
1994-ben is, mint az előző években a főváros 6.számú autópályájának XI.kerületi Hunyadi János út-Szerémi út között tervezett újabb szakasza is érintette az albertfalvi védett területet. (2.kép.) A közel 8 hónapi régészeti munka során a tábornótól kb. 150-200 méterre DNy-ra, a tábornót körülövező településből /vicus/ 2000 négyzetméter méretű területet tártunk fel.

Ez a terület, a katonai tábornótól ÉNy-ra, Ó-Szőnybe /Brigetioba/ vezető 11 méter széles távolsági út déli szélé mentén húzódik. Itt előkerültek a 2.századi kőalapozású, több helyiséges épületek maradványai is, a hozzátartozó járósíntekkel együtt. Alatta, a korai településből néhány négyszögű, lekerekített sarkú és több, cölöpszerkezetű félig földbemélyített

D. 1st century onwards, evidence of several construction periods survived in the Albertfalva military settlement. The fort and its surroundings were destroyed in the middle of the 3rd century.

Similarly to previous years, in 1994 the protected area of Albertfalva was effected by the construction of Highway 6, running between János Hunyadi Street and Szerémi Street in the XI. district (Figure 2). During the almost eight months of archaeological recovery work, 2000 square meters of the settlement surrounding the fort (vicus) were excavated. This site was located 150-200 m southwest of the fort itself.

The excavated area lay along the southern edge of the 11 m wide long-distance road that led to Ó-Szőny (Brigetio) northwest of the military set-



3. kép

lakóházat tártunk fel. (3.kép.) A telepen az említett lakóházakon kívül, kerek alaprajzú lakóhelyeket, kunyhókat és a lakóépületeket kísérő jelenségeket is kibontottuk: gazdasági jellegű épületeket /cölöpházak/, kisebb és nagyobb méretű különböző formájú tároló vermeket, három szabadtéri, kisebb kör alakú kemence és egy közel 50 m hosszan feltárt ipari létesítmény maradványait is.

A település sűrű beépítettsége arra utal, hogy a tábor körüli település egy központi része került most elő a nagy mennyiségű importált és helyben készült változatos leletanyaggal együtt /érmek és kerámialetek, fémtárgyak, valamint üvegedények stb./.

A fővárosi 1994.évi autópálya-sza-

tlement. Remains of 2nd century stone buildings with stone foundations and several rooms as well as related floor surfaces were found here. Below these, several semi-subterranean houses with rounded corners and timber structures from the period of the early settlement were found (Figure 3). Aside from the aforementioned houses, round habitation features, huts and accompanying settlement features came to light. These included farm buildings (with posts), both large and small storage pits of various shapes, three small open-air, round ovens and an almost 50 m long section of an industrial building. The high density of occupation suggests that it was the central part of the settlement surrounding the military fort which had

kasz építését megelőző régészeti kutatás során előkerült 1.-2.századi településszerkezetre vonatkozó adatok gazdagítják és bővítik a pannoniai segédcsoport /auxiliaris/ tábor körüli telepkekről szerzett eddigi régészeti-történelmi ismereteinket.

Mint már említettük, ez a régészeti és műemlékileg védett albertfalvi terület ma még beépítetlen! Magyarországon, a dunai limes mentén jelenlegi ismereteink alapján egyedül itt van lehetőség arra, hogy egy római tábor teljes egészében megkutatható és bemutatható legyen. A régészeti és műemléki munkák kapcsán Budapest egy értékes, nemzetközi hírű, szabadtéri régészeti parkkal, kiállítóhellyel bővített területtel - kultúrközponttal - gazdagodna. A terület értéke ily módon, a régészeti és műemléki jelleg, valamint a település sajátosságai /Duna, jó közlekedési utak stb./ révén a sokszorosára emelkedhet, s ezáltal a főváros mind kulturális, mind pedig anyagi értékben jelentősen gyarapodhat.

been recovered revealing quantities of various imported and local wares with a rich inventory of other finds (coins, ceramics, metal objects, glassware etc.).

Data concerning the 1st - 2nd century settlement organization gathered during the archaeological excavations that preceded the construction of the 1994 section of the municipal highway, contributed additional archaeological-historical information on settlements surrounding the forts of auxiliary military units in Pannonia.

As mentioned previously, the Albertfalva area, protected as it is by both archaeological and ancient monuments regulations, has not yet been developed. As far as we know, this is the only limes section in Hungary where a complete Roman fort can be investigated and presented to the public. In connection with the archaeological work and the reconstruction of ancient monuments, an open-air archaeological park developed according to international standards as well as an exhibition area could be built here. It would be a new cultural center enriching Budapest by multiplying the value of real estate in this part of the capital city (archaeological importance, ancient monuments as well as properties of the modern settlement such as the proximity of the Danube river and important routes). This would add to both the cultural and financial wealth of the capital.

*Krisztina Szirmai*